O‘ZBEKISTONDA EKOLOGIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Xasanova Gulbibi Abdurashidovna
Toshkent shahridagi Singapur menejmentni rivojlantirish instituti tayanch doktoranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.21239897

Annotatsiya. *Mazkur maqolada O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari, tabiiy resurslardan samarali foydalanish masalalari hamda ekoturizmning mamlakat iqtisodiyoti va ekologik barqarorlikdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shu bilan bir qatorda ekologik turizm sohasining mavjud imkoniyatlari, rivojlanishga to‘sqinlik qilayotgan omillar va istiqboldagi ustuvor yo‘nalishlar ilmiy nuqtayi nazardan yoritilgan.*
Kalit so‘zlar: *ekoturizm, barqaror rivojlanish, turistik infratuzilma, ekologik resurs, rekreatsion hudud, tabiiy meros.*

Hozirgi davrda ekologik turizm jahon turizm industriyasining eng istiqbolli yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Tabiiy hududlarga bo‘lgan qiziqishning ortishi, ekologik muammolarning global tus olishi hamda insonlarning sog‘lom turmush tarziga intilishi ekoturizm rivojiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli ko‘plab davlatlar ushbu sohani iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida qo‘llab-quvvatlamoqda.

O‘zbekiston ham boy tabiiy resurslari, xilma-xil landshaftlari, tog‘ va cho‘l hududlari, noyob flora hamda fauna dunyosi bilan ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega mamlakatlardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda mamlakatda turizmni modernizatsiya qilish, yangi rekreatsion hududlarni tashkil etish va ekologik marshrutlarni kengaytirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda.

Ekologik turizm nafaqat turizm xizmatlari bozorining kengayishiga xizmat qiladi, balki tabiiy hududlarni asrash, mahalliy aholining daromad manbalarini ko‘paytirish va ekologik madaniyatni shakllantirishda ham muhim o‘rin egallaydi. Mutaxassislarning fikricha, ekoturizmning rivojlanish sur’ati boshqa turizm yo‘nalishlariga nisbatan ancha yuqori bo‘lib, bu holat uning xalqaro miqyosdagi talabgirligini ko‘rsatadi.

Mamlakatimizda tarixiy va madaniy turizm bilan bir qatorda ekoturizmni rivojlantirish uchun ham juda ko’p qulay imkoniyatlar mavjud. Respublikada ko‘plab qo‘riqxonalar, milliy bog‘lar, o‘rmon xo‘jaliklari va noyob tabiat yodgorliklari faoliyat yuritmoqda. Ushbu hududlar ekoturistik faoliyatni tashkil etish uchun muhim resurs hisoblanadi.

Ekoturizmni rivojlantirish orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- tabiiy resurslardan oqilona foydalanish;
- hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish;
- yangi ish o‘rinlarini yaratish;
- ekologik muhofaza tizimini mustahkamlash;
- xalqaro turizm bozorida O‘zbekiston imijini yaxshilash.

O‘zbekiston hududining geografik xilma-xilligi ekoturizmning turli yo‘nalishlarini rivojlantirish imkonini beradi. Jumladan, Chimyon, Chotqol, Hisor, Zarafshon, Nurota va Oloy tog‘ tizmalari trekking, alpinizm va tog‘ turizmini tashkil etish uchun qulay hisoblanadi.

Shuningdek, Aydarko‘l, Dengizko‘l, Ustyurt platosi, Qizilqum cho‘li hamda Orolbo‘yi hududlari ekologik va ilmiy turizm uchun alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu hududlarda turistlar nafaqat tabiiy manzaralardan bahramand bo‘lishlari, balki mahalliy aholining turmush tarzi va milliy qadriyatlari bilan ham yaqindan tanishishlari mumkin.

Cho‘l hududlarida tuya sayohatlari, o‘tovlarda dam olish va etnografik dasturlar turistlar orasida katta qiziqish uyg‘otmoqda. Tog‘ hududlaridagi daryo va soylar esa rafting sport turizmini rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi.

Bundan tashqari, mamlakatda speleoturizmni rivojlantirish salohiyati ham yuqori. O‘zbekistondagi ko‘plab g‘orlar tabiiy va ilmiy jihatdan katta ahamiyatga ega bo‘lsa-da, ayrim hududlarda turistik infratuzilmaning yetarli emasligi ushbu yo‘nalishning to‘liq rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda.

Ekoturizmni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan ishlarga qaramay, sohada ayrim kamchiliklar ham mavjud. Xususan:

- ayrim hududlarda transport va servis xizmatlarining sustligi;
- malakali gid va mutaxassislar yetishmasligi;
- ekologik nazorat tizimining to‘liq shakllanmaganligi;
- infratuzilmaning zamonaviy talablarga javob bermasligi;
- reklama va xalqaro targ‘ibot ishlarining yetarli emasligi.

Ayniqsa, ekologik turizm yo‘nalishida faoliyat olib boruvchi mutaxassislar geografiya, ekologiya, tibbiy yordam va ekstremal vaziyatlarda boshqaruv ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari zarur.

Bugungi kunda O‘zbekistonda turizm sohasini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. Rekreatsion zonalarni tashkil etish tartib-taomillarining soddalashtirilishi, davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiya loyihalarining yo‘lga qo‘yilishi ham ekoturizm rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Kelgusida quyidagi yo‘nalishlarga alohida e’tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- ekologik marshrutlar sonini ko‘paytirish;
- hududiy infratuzilmani modernizatsiya qilish;
- raqamli turizm xizmatlarini joriy etish;
- xalqaro tajribani keng qo‘llash;
- ekologik xavfsizlikni ta’minlash;
- yosh mutaxassislarni tayyorlash tizimini takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta tabiiy va iqtisodiy salohiyatga ega davlat hisoblanadi. Ekoturizmning samarali rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining diversifikatsiyasiga, yangi ish o‘rinlari yaratilishiga hamda ekologik muhofaza tizimining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, zamonaviy infratuzilmani shakllantirish va malakali kadrlar tayyorlash orqali O‘zbekistonning xalqaro ekoturizm bozoridagi raqobatbardoshligini yanada oshirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi "Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PF-9-son Farmoni
2. Abdurahmonov A.A. Ekologik turizm va barqaror rivojlanish. – Toshkent, 2020.

3. Sharipov D., Xudoyberdiyev B. O‘zbekistonda ekologik turizm istiqbollari. – “Turizm va madaniy meros” jurnali, 2021.
4. Alimbekov R.A. O‘zbekiston ekologik va rekreatsion hududlari marketingi va menejmenti. – Toshkent: "Iqtisodiyot", 2023.
5. Tursunov S.X. Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarda ekoturizmni tashkil etishning innovatsion mexanizmlari // Ekologiya xabarnomasi. – Toshkent, 2024. – №4.
6. World Tourism Organization (UNWTO). Ecotourism, Nature-Based Tourism and Sustainable Development Goals (SDGs). – Madrid: UNWTO, 2022.